

ÇEVRE POLİTİKASI İÇİN LIBERAL TARAFSIZLIĞIN İFADE ETTİKLERİ*

Cary Coglianese**

Liberal tarafsızlık ilkesi yönetimlerin, belirli iyi yaşam anlayışlarını destekleyen eylemde bulunmadan kaçınmasını gerektirmektedir. Bununla birlikte çevre politikasını oluşturanlar, doğal kaynakları kimin kullandığı ve nasıl kullandığını belirlerken, anlamlı yaşamlarını gerçekleştirmeye çalışan bireylerin ihtiyaç duydukları kaynakların elde edilebilirliğini etkileyebilmektedirler ve bu böyle yapılması durumunda da bazı iyi yaşam biçimleri, diğerlerinin aleyhine gerçekten ayrıcalık sağlayabilmektedirler. Liberal tarafsızlığa bağlılık, dolaylı olarak, bireysel yaşamlardaki farklılığı destekleyebilecek oldukça geniş kaynakları sağlamak için yarışan faaliyetleri uzlaştıran çevre politikasını desteklemektedir. Liberal tarafsızlık, ayrıca, derin ekoloji, türlerin kendiliğinden değeri ve yakın gelecekte olacak olan çevresel felaket korkusu üzerine dayalı düzenleme(ler) ile ilgili dikkatli olmayı teşvik etmektedir.

I. LIBERAL TEORİ VE ÇEVRE POLİTİKASI

Bugünlerde çevre politikası, yönetsel gücün kullanılmasında önemli bir yere sahip olmuştur.¹ Nitekim, yönetsel gücün herhangi bir çeşidi olarak, çevre politikasının devamlı büyümesi, bireyler için liberal teorinin kaygısı dikkate alındığında, potansiyel bir gerilim ortaya çıkarmaktadır. Doğal kaynakları kimin kullanacağı söz konusu edildiğinde; çevre politikası, potansiyel olarak, bireylerin anlamlı yaşamlarına yön verme yeteneklerini etkileyebilmekte ve bazı yaşam biçimlerinin diğerlerinin üstünde ayrıcalıklı olması etkisine de sahip olabilmektedir. Çevresel kaygılar o kadar büyüktür ki, yönetim düzenlemesinin yeni (ve belki daha az istenen) biçimlerine dönük taleplerin, dünya çapında yalnızca artması ihtimali vardır. Çevreyi korumak için ulusal ve uluslararası çabanın arttığı bir dönemde, “yönetimin çevreyi korumak için makul olarak yapabileceklerinin herhangi bir sınırı var mıdır?” soru(sunu) sormak için durmak kolayca anlaşılabilir gibi liberal (olarak nitelenebilecek bir tavır)dir.

Benzer bir tartışmada Mark Sagoff, her ne kadar sonuçta varolmadığı için ondan vazgeçmiş olsa da, liberalizm ile çevrecilik arasındaki potansiyel gerilime işaret etmiştir.² Sagoff, bireylerin anlamlı yaşamlarına yol gösterici belirli bir harekette bulunması konusunda düzenlemeler yapmaktan alıkoyan liberal teorinin tarafsızlık ilkesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Sagoff, tarafsızlık ilkesinin, yalnızca “kişisel ahlak ve vicdan konuları” şeklinde dar bir bakışla değerlendirildiğinde; liberal tarafsızlık ilkesinin, “liberalizm ile çevrecilik arasındaki ilişki konusunda bize hiçbir şey söylemeyeceğini”³ iddia etmektedir. Çünkü, ona göre, çevre politikaları, “arkadaşların seçimi, din ve hatta cinsel ilişkilerimiz”⁴ ile ilgili bireylerin yaptıkları tercihleri etkilemez. Sagoff’a göre, çevre politikası, hayatın bu tür önemli yanlarıyla ilgili bireysel kararları doğrudan sınırlamadığı için, liberal yaklaşımın ilgi alanı dışında kalmaktadır.⁵

Her ne kadar çevre politikaları birliktelikleri ya da dinle ilgili tercihleri doğrudan etkilememekte ise de; bu politikalar, bireysel yaşam üzerindeki etkileri dikkate alındığında, hemen hiçbir zaman insanlara zarar vermeyi hedeflememektedir. Çevre politikaları, anlamlı bir yaşam için kendi planlarını takip etmede bireylerin güçlerini sınırlayan yöntemlerle, yaşamın önemli yönlerini etkilemektedir. Çevresel düzenlemeler, bireylerin satın aldıkları ürünleri etkilemekle kalmamakta, aynı zamanda, bireylerin hoşlanabilecekleri gıdaları, içeceklerin, ilaçların ve diğer malların çeşitlerini de sınırlayabilmektedir.⁶ Çevre politikaları, özel mülkiyetin bireysel kullanımını sınırlandırabilmektedir. Bu politikalar, rekabet ederek çalışması gereken bazı

endüstrilerin maliyetlerinin yükselmesine ya da bazı ekonomik etkinliklerin tamamen kapanması nedeniyle bireylerin istihdamında yanlış yerleştirmelere etki edebilmektedir. Çevre politikaları, gerçekte, örneğin, bireylerin ne zaman ve nerede araçlarını süreceklelerinin belirlenmesi [...] gibi ortak etkinliklerin düzenlenmesi, bireylerin günlük yaşamlarını gerçekleştirdikleri yollarını etkilemektedir.⁷

Çevre politikaların bireysel yaşamları çok belirgin bir şekilde etkileyebildikleri diğer yolları tahmin etmek zor değildir. Ernest Callenbach'ın "Ekotopya"sında sunulan kurgusal durumu düşününüz; çevre duyarlılığının olmadığı bir ulus, yönetim ve "kötü" çevresel uygulamalarından dolayı ceza alan insanları dışlayan resmi Ekoloji Partisi tarafından kontrol altında tutulmaktadır.⁸ Ya da Garrett Hardin'in özetlediği, nüfus büyümesinin kontrol altına alınması ve çevresel zararın hem bireylerin aç kalarak ölmelerine izin verilmesi hem de insanların üremesini düzenleyen yönetimlere sahip olunması yoluyla çevresel zararın azaltılması seçeneklerini bir kez düşününüz.⁹ Son olarak, Çin'deki nüfus büyümesinin kontrol edilmesinde bir yöntem olarak kullanılan tek çocuk sahibi olunması politikasının kabulü dikkate alınabilir. Sürdürülebilirlik bağlamında belirlenen bu politika, açık bir şekilde kadınlar ve ailesi üzerinde yönetimdekiler tarafından uygulanan geniş bir baskıya neden olmuştur.¹⁰ Bu örneklerin hiçbirisinin orta vade gelecekte gelişmiş ülkelerde gerçekleşme olasılığı olmasa da; bu örnekler, çevresel kontrollerin bireylerin yaşamlarının önemli –hatta bazen çok gizli- yönleriyle tamamen ilgisiz olmasına ihtiyaç duymamaktadır.

Çevre politikasının bireylerin yaşamları üzerindeki gerçek ve potansiyel etkileri, çevre politikasının liberal teori açısından daha yakından incelenmesini gerektirmektedir. (Bu makalede) benim amacım, liberal tarafsızlık ilkesini takip eden çevre politikasının sınır(lılık)larını düşündürmektir.¹¹ Tarafsızlık ilkesine bağlılık, çevre politikasının bireysel yaşamlardaki farklılığı desteklemek için gerekli olan çeşitli kaynakların sürdürülmesine yönelmeyi gerektirmektedir düşüncesini tartışırken, çevresel politikaya uygulanması için, liberal tarafsızlığın bir değerlendirmesini sunuyorum. Böyle bir politika geniş, karışık ve bazen sıkıcı olabilir, ancak, tarafsızlık ilkesi, sonuçta, çevre politikasının bireylere saygı göstermesini ve kaynak kullanımlarının çeşitliliğinin korunmasını gerektirir. Tarafsızlık ilkesine bağlılık, aynı zamanda, çevresel sınırlara dikkat çeken birkaç önemli yaklaşımı, en azından, bu yaklaşımların yönetsel gücün desteğini almak durumunda olmalarından dolayı, sorun haline getirmektedir.

II. LİBERAL TARAFSIZLIK İLKESİ

Genel olarak anlaşıldığı gibi, tarafsızlık, yönetimin, bireylerin iyi yaşam anlayışlarına saygı göstermesini gerektirir. İlk liberal yazarlar, tam olarak *tarafsızlık* terimini kullanmamışlardır. Ancak, tarafsızlık fikri onların çalışmalarının bazılarında bulunabilir. Örneğin, J. Stuart Mill'in, bireylerin üstündeki toplum ve yönetimin (sahip oldukları gücün -ç.n.-) sınırları üzerindeki aldığı tutum, genelde anlaşılan tarafsızlık ilkesi ile uyum göstermektedir. Mill'e göre birey, "bir şeyi yapmaya ya da buna katlanmaya, salt böyle yapması onun hakkında hayırlı olacaktır diye, onu daha mutlu kılacaktır diye, başkalarının fikirlerine göre böyle yapmak akıllıca ya da hatta doğru olacaktır diye, haklı olarak zorlanamaz".¹² Bireylerin eylemleri diğerlerini olumsuz yönde etkilemedikçe; bu bireyler, kendi ahlaki tercihlerini gerçekleştirmeye ve yönetimin müdahalesinden uzak bir yaşam içinde kendi amaçlarını takip etmeye hakları vardır.¹³

Bruce Ackerman¹⁴ ve Ronald Dworkin¹⁵ gibi çağdaş liberal teorisyenler, tarafsızlık üzerinde daha açık bir şekilde durmuşlardır. Dworkin, "siyasal kararların –mümkün olduğu kadar- her hangi bir iyi yaşam ya da neyin yaşama değer kattığı anlayışından bağımsız olması gerektiğini"¹⁶ iddia etmiştir. Liberal tarafsızlığın temel düşüncesi, bireylerin, yaşamlarında nasıl

bir anlam bulacakları konusundaki kişisel tercihlerine müdahale edilmemesidir. Bireyin iyi yaşam hayali tamamen mükemmel olmaya ihtiyaç duymaz. Bu hayal, yaşamak için en iyi yolun ne olduğu ya da hayata neyin anlam kattığı ile ilgili basitçe bir düşünceden ibarettir.¹⁷

Liberal tarafsızlık, yönetsel politikaların tamamen değerden uzak oldukları anlamına gelmemektedir. Bu anlamda tarafsızlık mümkün (de) değildir. Bundan da öte, liberal yönetimler, liberal değerlere, gerçekten, sıkı sıkıya bağlıdır. Yönetim genel olarak iyi yaşam hakkındaki bireysel tercihlerin desteklenmesinden ya da engellenmesinden kaçınmalı ise, o halde, tarafsızlık ne anlama gelmektedir?¹⁸ Tarafsızlık, liberalizmin bireye derin ilgisinden kaynaklanmaktadır. Bu (ilke), liberalizmin, bütün bireyleri eşit gören ve onlara değer veren özelliğini yansıtmaktadır. Yönetim, bir kimsenin iyi yaşam anlayışına ayrıcalık tanımak için eylemde bulunduğu zaman, diğer bireylerin nasıl yaşayacakları konusundaki anlayışlarına eşit muamele edilmesini reddetmiş olmaktadır.¹⁹ Bu haliyle yönetim, eşit muamele etmenin aksine, bazı bireylere, diğerlerinin aleyhinde bir ayrıcalık sahibiymiş gibi muamele etmiş olmaktadır.

Liberal tarafsızlığın, yönetimin, eylemleriyle ilgili değerlendirmelerinde basitçe tarafsız olunmasını mı; yoksa, onun eylemlerinin etkilerinin, aynı şekilde, tarafsız olmasını mı gerektirdiği sorusu gündeme gelmektedir. Hem gerekçelendirmenin hem de etkinin tarafsızlığı, liberal teorisyenlerin yazılarından destek almaktadır.²⁰ Her ikisi de önemlidir, çünkü, her ne kadar (tarafli etkileri olmasa bile) tarafli gerekçelendirmelere dayalı eylemler, bireylerin değerlerini azaltabilirken, tarafli olan yönetim politikaları (ise) açık bir şekilde bireysel yaşamları etkiler.

Tarafsızlığın bu iki yönünden birisi olan gerekçelendirmenin tarafsızlığı, hemen hemen her düzenleme, her hangi bir kimsenin iyi yaşam anlayışı üzerinde bazı tarafli etkiye sahip olacağı için, liberal teorisyenlerin daha fazla dikkatini çekmiştir. Örneğin, saldırı ve kötü davranış üzerine getirilen yönetim yasaklamaları, başka insanlarla kavga etmenin kötülüğü ile yaşamlarındaki anlamın tersine döndüğü insanlar üzerinde tarafli bir etkiye sahiptir. Saldırı ve kötü davranmanın cezai olarak yasaklanması -gerçekte, kavga etmeyi içermeyen iyi yaşam anlayışlarının ayrıcalıklı yapılmasının etkisine rağmen- liberal tarafsızlık ilkesinin temelini sarsmaz. Bu (yasaklamalar), diğerlerine (yönelen) zararı engellemek için gerekli diye gerekçelendiriliyor ise, bu gerekçe hem tarafsız hem de güçlü demektir.

Liberaller, genel olarak, yönetimin, bireylerin yaşamlarına müdahale etmesi için tarafsız kalmasında en az iki gerekçeye başvururlar. Yönetimin düzenlemesinde tarafsız olmasıyla ilgili en çok bilinen gerekçelendirme, Mill'in yanlış bir izlenim bıraktıracak şekilde "oldukça basit bir ilke"²¹ olarak nitelendirdiği, zararın önlenmesidir. Bu şekilde adlandırılmış zarar ilkesi, bazı bireylerin, başka bireylerin aleyhine olacak şekilde haksız bir kazanım elde etmelerini engellemek için, devletin müdahale etmesini gerekçelendirmektedir. Bireyler, başkalarını değil de, yalnızca kendilerini etkileyecek şekilde eylemde bulunurlar ise; yönetimin de bireylerin işlerine karışmak için bir gerekçesi kalmayacaktır.²²

Tabii ki Mill için, gerçek hayattaki olaylara zarar ilkesinin uygulanması hiçbir zaman iddia ettiği kadar basit olmamasına rağmen, ilkenin genel anlamı açıktır. Yönetim, yurttaşlarını zarardan korumak için yetkilendirilmiştir. Ayrıca, yönetim, aynı şekilde, yurttaşlarını zarara uğrama ihtimalinden koruma yönünde de eylemde bulunabilmektedir. Mill'in belirtmiş olduğu gibi, "yönetimin tartışılmayan görevlerinden birisi, işlenmeden önce suça karşı önlem almaktır. ... Kazalara karşı yurttaşları uyarmak, kamu otoritelerinin temel bir görevidir."²³

Zarar ilkesinin dışında, liberallerin dikkate aldıkları tarafsız olmanın başka bir gerekçesi de, bireylere, kendi iyi yaşam anlayışlarını sağlamaya izin verecek belirli mal ve kaynakların sağlanmasına duyulan ihtiyaçtır. Bazı yönleriyle tarafsız olmanın bu ikinci gerekçesi, zarar ilkesinin de içinde yer aldığı kategoriden biraz daha geniş bir kategoridir. Bireyler, iyi yaşam anlayışlarını gerçekleştirme isteklerinde zarardan korunmaya ihtiyaç duyarlar. Zarar ilkesi, yurttaşların kendi yaşam hedeflerini gerçekleştirmelerinde ihtiyaç duydukları –örneğin zarardan uzak- bir kaynağın sağlanması için yönetime müdahale etme yetkisi vermektedir. Bununla birlikte, zararın yokluğu, insanların gereksinim duydukları kaynak değildir. İnsanlar, aynı zamanda, havaya, gıdaya, barınmaya, eğitime ve daha bir çok kaynağa gereksinim duymaktadır. Liberaller, bireylerin iyi yaşam anlayışlarını onlar olmadan gerçekleştiremeyecekleri kaynaklar gibi genel kaynakların sağlanmasında yönetimin eylemde bulunmasına izin vermekte, hatta (bu müdahaleyi) istemektedir.²⁴

Sonuç olarak, liberallere göre, zarardan korunma da dahil, bütün bireyler için genel kaynakların sağlanması amacıyla, bireylerin yaşamına yönetimin müdahalesi mümkündür. Yönetimin müdahalesi için tarafsız bir gerekçelendirme gerekli, ancak, tek başına yeterli olmayan bir koşuldur.²⁵ Yönetim zararı önlemek için eylemde bulunurken, bu, yönetimin, en az zararı bile önlemede istenmeyen eylem içine girmesinin gerekçesi olabileceği anlamına gelmemektedir. Ayrıca, yönetim düzenlemesinin zararın önlenmesi için zorunlu olması gerekmektedir. Yönetim, bir taraftan zararı önlemeye çalışırken, diğer taraftan bu önem(ler)in zararla orantılı olmasına çalışmalıdır. Aksinin olması durumunda, yönetimin eyleminden dolayı bireylere verilen zarar, yönetimin engellemeye çalıştığı zararı aşabilmektedir.

Hükümet müdahalesinin potansiyel zararları arasında, müdahalenin taraflı etkileri yer almaktadır. Yönetimin eylemi ya da düzenlemesi tarafsız temeller üzerinde gerekçelendirilebildiği zaman bile, bu eylem ya da düzenlemenin etkileri ahlaki olarak liberal perspektiften (bakıldığında) uygun değildir. Örneğin, bir cinsel faaliyet yasası, genel hastalıklar (diyelim ki AIDS'in yayılmasının)ın engellenmesinin bir yöntemi olarak, tarafsız olarak gerekçelendirilebilmesine rağmen, liberal perspektiften bakıldığında, belki istekle yapılan davranışları (örneğin, homoseksüel ilişkileri) cezalandıran bu düzenlemeyi ciddi problemli hale getirebileceğidir. Bazı bireylerin yaşamlarına ayrıcalık verilmesi üzerine dayanan böyle bir politikanın etkileri, yalnızca tarafsızlık ilkesine değil, daha güçlü bir gerekçelendirmeye ihtiyaç duymaktadır. Bütünüyle taraflı etkilerinden dolayı, gerekçelendirmenin tarafsız olması, liberal yönetimin eylemi için gerekli olan ancak yeterli olmayan bir koşuldur. Taraflı olmanın etkileri daha ciddi hale geldikçe, gerekçelendirme daha kuvvetli olmalıdır. Örneğin, önlenmek istenen zararın daha büyük olduğu zamanki gerekçelendirmeler daha kuvvetlidir; düzenlenecek eylemle, önlenmek istenen zarar arasındaki sebep-sonuç ilişkisi daha açıktır ya da yönetimin müdahalesinin etkinliği daha fazla inandırıcıdır.

Aşağıdaki bölümde önerdiğim gibi, -hem bir zararın önlenmesinin hem de doğal kaynakların korunmasının bir aracı olarak- çevre politikaları hemen her zaman bazı tarafsız temeller üzerine gerekçelendirilebilmektedir. Bununla birlikte, bu politikaların, bireylerin yaşamları üzerinde taraflı etkiler şeklinde etkili olma ihtimali vardır. Örneğin, geniş aileyi de içeren iyi yaşam anlayışı, tek çocuk politikasıyla sarsılacaktır. Çalışma yaşamını ağaç keserek geçinenler, bütün ağaç kesimlerini yasaklayan bir çevre politikası tarafından oldukça ciddi bir şekilde etkileneceklerdir. Bu gibi durumlarda, çevresel düzenleme için tarafsız gerekçelendirmeler zorunlu olarak yeterli olmayabilmektedir. Liberal teori, belirli bir çevre politikasıyla bireysel yaşamların ciddi bir şekilde etkilendiği, özellikle, (bu) politikanın bireysel yaşamların en önemli yanlarına müdahale ettiği zaman bu politikanın etkilerinin dikkate alınmasını önermektedir.

III. TARAFSIZLIK VE ÇEVRE POLİTİKASININ YAPISI

Çevre politikası konusunda, tarafsız gerekçelendirmenin gereği, çoğu kez, ya zarar ilkesi ya da bireyler için genel kaynakların sürdürülmesi kavramı altında yeterli olabilmektedir. Çevre politikasının amacı, genellikle, bireylere (yönelmiş) zararın önlenmesi ya da halkın bağımlı oldukları doğal gereksinimlerin zarar görmesinin önlenmesidir. Dolayısıyla, düzenlenen davranış, “sosyal” ya da hükümet düzenlemesi için uygun olan başka davranışların dikkate alınması kategorisine düşmektedir.²⁶

Yönetimin, bireylere, anlamlı yaşamlarını gerçekleştirmek için ihtiyaç duydukları sağlıklı olma imkanını sağlamak için yardım etmesi, zararın tehlikelerine karşı korunma yollarından birisidir. Locke’a göre, doğal yasa, “her insanın eşit ve özgür olmasını, hiç kimsenin yaşamında, sağlığında, özgürlüğünde ya da sahip olduklarında başkasına zarar vermemesini” gerektirmektedir.²⁷ Mill, “kısaca, her ne zaman, bireye ya da kamuya yönelmiş, kesin bir zarar ya da kesin bir zarar tehlikesi varsa, sorunun özgürlüğün dışında ele alınıp, ahlakın ya da yasanın sınırları içinde ele alınmasını”²⁸ kabul etmektedir. Hatta Hobbes, “kendi varlıklarını yönetme hakkını; (diğer bir ifadeyle) insanların onlar olmadan yaşayamayacağı ya da iyi yaşayamayacağı havadan, sudan, devinimden, bir yerden bir yere gitmek için yollardan ve bunlardan başka şeylerden hoşlanmasını”²⁹ sivil toplumdaki bireylerin koruyabildiklerini görmüştür.

Çevre politikalarının çoğu, çevresel zarar ihtimalini düşürerek, sağlığın korunması çabaları olarak karşımıza çıkabileceği için, ilk başta, en azından, liberal tarafsızlık ilkeleri bağlamında değerlendirilmektedir. Tarafsız bir yönetim, doğal olarak, temiz hava, temiz su ve güvenli gıdalar gibi sağlıklı olmanın genel koşullarını sağlamak için çalışmaktadır. Her şeyden önce, sağlığın bir bölümü olmaz ise, bir kimse iyi yaşamının anlamını elde etmek ya da iyi yaşam hayalini tatmin etmek için çok az şey yapabilir. Liberal bir yönetim, bireylerin iyi yaşam anlayışları üzerinde, zorunlu olarak, taraflı olan, kirlilik ve diğer çevresel tehlikelerle ilgili açık bir şekilde taraflı olabilir. Yönetim, bireylere yalnızca kendi iyi yaşam hayallerini takip etmeleri için duydukları kaynakları sağlamaktadır.

Her ne kadar çevre politikaları zararı engellemek için uğraşan politikalar olarak karşımıza çıksa da, gerçekte, her zararın, her zaman, çok önemli ya da zararın tehlikelerinin bulunduğu anlamına gelmemektedir. Bazı durumlarda, bilimsel belirsizlik, düzenlenen ürün ile bireylere verilen zararlar arasında bir ilişkiyi spekülatif (tahmine dayalı) ve ilgisiz hale getirmektedir. Örneğin, tehlike altındaki türlerin korunmasının düzenlenmesi, genellikle, yalnızca en zayıf neden-sonuç bağlantıları yoluyla, insanlara verilen zararın engellenmesi olarak görülmektedir. Hatta bir türün yok edilmesi, bazen iddia edildiği gibi, bir eko-sistemin dengesini alt-üst edebilmekte ve sonuçta, eğer yeteri kadar tür yok oldu ise, insanlığın ekolojik yapısını bozmaktadır.³⁰ Böyle bir neden-sonuç zincirinin tasarlanması, en iyi ihtimalde bile, belirsiz gözükmemektedir. Türlerin yok olmasının bir eko-sistemi alt-üst edebileceği açık olmasına rağmen, bunun insan sağlığına ve (özellikle gelişmiş dünyada) yaşam süresinde tümünden bir düşüşe ve geçmiş 350 yıldaki binlerce bitki ve hayvan türünün yok olmasına katkı sağlaması oldukça zordur.³¹ Gerçekte, dünyada on milyondan fazla bitki ve hayvan türünün yok olması, insan yaşamı üzerinde oldukça ciddi küresel etkiye sahip olabilir. Ancak böyle bir durumda, ayrı ayrı türlerin kaybolmasına belirli zararların katkısı, genellikle, bilinemez ya da önemsizdir.

Çevre politikalarının diğer türleri, benzer bir şekilde, tahmine dayalı sağlığa yönelik tehlikelere ve genişletilmiş neden-sonuç zincirlerine dayandırılabilir. Belirli kimyasallar, kısa bir süre içerisinde, aşırı dozda verildikleri zaman laboratuvar hayvanlarında kansere neden olabilmesine rağmen, elde edilen bilgiler, yalnızca, daha geniş bir zaman diliminde, aynı kimyasalların düşük dozlarının insanlar üzerindeki etkileri hakkında bir fikir verebilir. Kanser ile kimyasallarla kirlenmiş çevre arasındaki kesin ilişki, bir bilimsel araştırma konusu olmaya devam etmektedir.³² Doğal ve biyolojik sistemlerin, değişen koşullara karşı, dayanıksız olup-olmadığı ya da uyum sağlayıp-sağlayamadığı, çoğu kez, tam olarak açık olmadığı için, -küresel ısınmadan elektromanyetik alanlarına kadar- bir çok çevresel kaygılarda belirsizlik, hakimiyetini sürdürmektedir.³³

Çevresel zararlar üzerindeki belirsizliğin düzeyi, bazı durumlarda, zarar ilkesinin, yalnızca, en alt düzeyde ya da çok zayıf bir şekilde anlamlı olduğunu haklılaştırmaktadır. Hatta, bazı yerlerde, bazen, bazı kimselerin üzerinde, bazı ters etkilerin olduğu durumlarda, yönetimin yapması gereken her şey zarar ilkesinin resmi olarak iddia edileni haklılaştırır, daha sonra, zarar ilkesi, hiç de iyi ilke olamaz. Belirsizliğine rağmen, bireylere verilen zararın yaklaşık olarak düzeyi [...] siyasal konuşmalardan tahmin edilebilir. Karmaşık, zayıflatılmış neden-sonuç ilişkisinin takip edildiği zaman, eğer farklı ırksal ve etnik gruplar bütünleştirilir ya da siyasal eleştiriye yazılı ya da yayın yoluyla izin verilirse; bireylere verilen zararın tehlikesinin yükseleceğini tartışmak, belki, karşı çıkılabilir olsa da, mümkündür.³⁴ Yine liberaller, tehlike ile ilgili doyurucu olmayan tartışmaları, bu şekildeki çevresel olmayan bir bağlamda, yetersiz bulabilir. Çünkü zararın engellenmesi (ya da tarafsız bir gerekçelendirme) yönetim düzenlemesi için tek başına yeterli bir koşul değildir. Liberallerin temel sorunu, bireyleri ve onların kendi yaşam seçimlerini takip etme özgürlüklerinin korunmasıdır. Bazı tarafsız gerekçelendirmeler, sonuçta, zayıf gerekçelendirmeler olabilmekte ve bunun için de, çevresel eylemlere yetersiz temel oluşturduğundan dolayı, bireysel yaşamlar üzerinde önemli ölçüde taraflı etkilere sahip olabilmektedir.³⁵

Liberal ilkeler, yönetimin, özellikle, yalnızca, belli-belirsiz tehlikeler görüldüğünde, bireylerin yaşamlarına müdahalesiyle ilgili ihtiyatlı olmayı zorunlu kılmaktadır. Mill'in gözlemlediği gibi:

Devletin önleme görevi, özgürlüğün zararına olarak, kötüye kullanılmaya, cezalandırma görevinden daha çok uygundur; çünkü bir insanın meşru davranış özgürlüğünün hemen hiçbir kısmı yoktur ki, şu ya da bu türden bir suçu işleme kolaylıklarını artırıyor şeklinde gösterilmesi, hem de dürüstlikle gösterilmesi, mümkün olmasın.³⁶

Yapılan düzenleme için yönetimin gerçek gibi gözüken tarafsız gerekçesi, yalnızca, zararlı ilgili zayıf ve tahmine dayanan iddialara dayanmaktadır. Liberal tavır, düzenlemeyi tekrar gözden geçirmeyi, özellikle, taraflı her hangi bir etkinin genişliğini kontrol etmeyi gerektirmektedir. Zararla ilgili zayıf bir neden-sonuç ilişkisi zinciri bireyleri, bireylerin otomobil almaları için kabul edilebilir standartları karşılamasının gerekli olmasında olduğu gibi, dikkate alınmaya değmeyecek kadar az etkileyen düzenlemeler için yeterli olabilir. Bununla birlikte, aynı şekilde, bireyleri otomobil sürmekten alıkoymak için, aynı zayıf neden-sonuç ilişkisi iddiası, muhtemelen, yeterli olmayabilir.

Çevre politikasıyla birlikte, düzenlemenin etkileri, hemen hemen tamamıyla tarafsız olma potansiyeline sahiptir. Çevre politikası, halkın yaşamlarını devam ettirmelerinde bağımlı oldukları kaynakların kullanılmasıyla ilişkilidir. Bireyler, -hava, su, toprak- gibi doğal kaynaklara, iyi yaşam hayallerini gerçekleştirmelerine yardımcı olması için ihtiyaç duyarlar.

Yönetimin doğal kaynaklarla ilgili kararları, liberal tarafsızlığa saygı duymak için uğraştığı bireysel kendini gerçekleştirme ve özerkliğin elde edilmesini bazıları için kolaylaştırabilirken, bazıları için daha da zorlaştırabilmektedir. Belirli çevre yasaları ve politikalarının etkileri, bazı bireylerin iyi yaşam hayallerini, diğerlerinin aleyhine kollarabilmektedir. Örneğin, hava kirliliği düzenlemesi, fabrika çalışanlarını astıma karşı koruyabilmektedir. Tehlike altındaki türler yasası ormancılıkla uğraşanlarla kuş seyredenler arasında bir seçimi gerektirebilmektedir.

Çevre politikasının potansiyel etkileri, liberal yönetimin, farklı bireylerin yarışan kaynak ihtiyaçlarını mümkün olan en yüksek seviyede tatmin edebilmesi için, çevre politikalarının etkilerini yönetmeye çalışmasını zorunlu kılmaktadır. Çünkü, hemen hemen hangi tür çevre politikası olursa olsun, tarafsız temellerde gerekçelendirilebilmektedir. Oldukça az ya da oldukça önemsiz taraflı etkiye sahip bu politikalar, genellikle, liberal tarafsızlık ile en uyumlu olanlar olacaktır. Tarafsızlık ilkesi bizleri, yönetim düzenlemesinin yapısı gereği belli çevresel tehlikelerden daha fazla zararlı olabileceğini kabulle götürmektedir.³⁷ Joel Feinberg'in iddia ettiği gibi, liberal teori, bir politikanın basit bir şekilde zarar ilkesi ile uyumlu olmasından daha fazla fazlasını zorunlu kılmaktadır.

Hızlı yasama organı, havayı ya da suyu kirleten ağır bir suçu işleyen bir yıldan az olmamak üzere hapis ve on bir ABD doları para cezasına çarptırılmış birisi olarak ilan edebilir. Bu cezai düzenleme, zarar ilkesi tarafından desteklenebilecek mi? Bu, zarar ilkesinin en düşük düzeydeki gereğini karşılamaktadır. Bu düzenleme, yasaklayıcı bir düzenlemenin bir gerekçesi olarak zararın engellenmesine duyulan ihtiyaca işaret etmektedir. Acilen ele alınması gereken bir sorunla ciddi bir şekilde ilgilen gerçek bir yasama organı bakış açısından bakıldığında bu düzenleme, tamamen sıradan bir düzenlemedir ve bu kadar konuşmak için hemen hemen hiçbir fikri değeri yoktur. Açıkçası böyle bir düzenleme, bütün gazları atmosfere ya da kimyasalları suya bırakan bütün endüstriyel kolaylıkların en yakın zamanda kapanmasını zorlayacağı ya da bütün benzinle çalışan motorlu araçların yasaklanması için kamusal yatırımların ciddi bir şekilde yanlıştır yapılmasına neden olacağı için; yan etkileri olarak başka şekilde birçok zarara neden olan dar görüşlü ve oldukça genel önlemlerle, zararların tek bir grubuyla savaşılması, zarar ilkesinin ruhunda yoktur.³⁸

Zarar ilkesi, tarafsız politikalar için gerekli olan zemini sağlamaktadır. Bu ilke, ayrıca, yönetimin eylemiyle engellenen zararların dikkate alınmasını zorunlu kılmaktadır.³⁹

Çevre politikasıyla birlikte bazı kaynakların korunması, diğerlerinin yok olmasına neden olabilir. Bazı tehlikelerdeki bir azalma, gerçekten diğerlerini artırabilir. Belirli kaynakların ya da tehlikelerin değeri, bireyden bireye, onların iyi yaşam hayallerine bağlı olarak değişmektedir. Bazı insanlar macera ve tehlikeyi sevmekte, bazıları da bunlardan nefret etmektedir. Bir kerestecinin yaşam biçimi, ağaçların kesilmesini yasaklayan bir politika tarafından yok edilir. Bununla birlikte, uzun gezinti yapmayı seven birisinin yaşamındaki anlam, eğer ormanlık alan kesilirse, tamamen bitecektir. Tarafsız kalmak için yönetim, kerestecinin ya da uzun gezinti yapmayı sevenin iyi yaşam hayalinden hangisinin daha iyi olduğuna karar vermeyecektir. Yönetim, böylece, hem keresteci hem de uzun gezinti yapmayı seven için mümkün olan en geniş ölçüde kaynağı hazır hale getirecektir. Bu anlamda, çok kullanımlı bir yönetim anlayışı, liberal olarak, tarafsız bir çevre politikası yaklaşımı olması için kullanılmaya başlamıştır.⁴⁰

Bireylerin iyi yaşam hayallerinin gerçekleşmesi için gerekli olan, çeşitli "malların" ya da kaynakların korunmasının yolları olarak çevre politikasının gerekçelendirilmesi, pratikte, doğal kaynakların farklı stoklarının sürdürülmesi ihtiyacına yol göstermektedir. Diğer kullanımların

tümden dışlanmasına yol açan bazı kaynak kullanımlarının korunması tarafsızlık ile çelişebilir. Çünkü bazı bireysel yaşam tercihleri, diğerlerinin aleyhine ayrıcalıklı kılınmış olabilir. Çevre politikasının tarafsızlık yanı bütün bireylere çevrelerin ve kaynakların tamamen farklılığını sürdürmesine saygı göstererek muamele etmesi (anlamına gelmekte)dir.⁴¹ Bu, zorunlu olarak, çevresel düzenlemenin her parçasının çok kullanımlı amaçlara gereksinim duyacağı anlamına gelmemektedir. Bununla birlikte, bir bütün olarak dikkate alındığında, bir çok kaynağın, farklı bir çok yolla bireyler tarafından kullanılmasını kolaylaştırmasına gereksinim vardır.

IV. TARAFSIZLIK VE ÇEVRE POLİTİKASININ SINIR(LILIK)LARI

Farklı kaynak kullanımını içeren bir çevre politikası, tarafsızlığın gerektirdiği gibi, bireylerin ve onların yaşam tercihlerini korur. Tabii ki pratikte, tamamıyla uygun zemini neyin sağlayacağını belirlemek güç olabilir. Hiçbir çevre politikası, herkesin toplam kaynak ihtiyaçlarını tamamen garanti edemez. Hava, su, ormanlar ve ekilebilir topraklar sınırlı kaynaklardır. Otomobil sürmek isteyen insanların temiz havanın bir kısmını kullanması, astımlılar için daha az temiz hava bırakacaktır. Ormanların bir kısmının uzun yürüyüş ve kamp yapanlara ayrılması, kerestecilik yapanlara daha az orman kalmasına neden olacaktır. Kaynakların kıt olmasından dolayı, çatışan kullanımlar kaçınılmazdır ve hiçbir yönetimin, her bireyin isteklerinin karşılandığı bir düzeyi garanti etmesi beklenemez.

Tarafsızlık ilkesine bağlılık, her ne kadar, elde edilemeyen talep etmeye gereksinim duymazsa da; yönetimlerin, liberal tarafsızlığın yaptığı gibi, yerel koşullar altında yapabileceğinin imkanlar içinde en iyisi olarak, bireylerin kullanması için kaynak ve çevrelerin bir karışımını sağlamasını beklemek mantıklıdır. Çevre politikası, bireylerin kendi iyi yaşam anlayışlarını takip etmelerine izin verebilecek olan kaynakların tam bir farklılığı garanti ettiği zaman, bireylere saygı gösterir. Ayrıca, böyle durumlarda bireyler tarafından talep edilen kaynaklar, diğerlerinin kullanması için feda edilebilir, fedakarlık yapması beklenenlerin zararını ödemek için çalışan alternatif sunumlar takip edilebilir.⁴² Bu şekildeki yollarla, mutlak adalet, nihayetinde, ulaşılamaz ise de, oldukça makul çevre politikasının adaletli yapısı devam ettirilebilir.⁴³

Tarafsızlığa bağlılık, liberal yönetimlerin çevre politikasının gelişiminde zihinde en önemli öğe olarak insanları önde tutmasını garanti eder. Tarafsızlığa dikkatini verme liberal yönetimin, çevre politikasına yönelik bazı yaklaşımların diğer yönetimlere göre, bireysel yaşam tercihlerindeki farklılığın daha fazla destekçisi olduğunu görmesini daha da kolaylaştırır. Tarafsızlık üzerindeki bir vurgu, genellikle, çevresel düzenlemenin en küçük parçalarını belirlemeyecek olmakla beraber, böyle bir vurgu, bireysel yaşamların üstündeki çevre politikalarının etkilerini düzeltmek için yasal düzenleme yapmayla ilgili alternatiflerin araştırmasını hızlandırmaya yardımcı olabilir. Tarafsızlık, liberal bir çevre politikasının dış sınır(lılık)larına işaret etme işlevi görür.

Bu bölümde, çevre politikasında liberal tarafsızlığa bağlılığın üç tane özgün ifadesini tartışıyorum. Bu makalenin başında işaret edildiği gibi, Mark Sagoff'un iddiasının aksine⁴⁴, bu bölümde liberallerin çoğu kez çevreci ya da en azından çevrecilerin bazı türlerinden olamayabileceğini iddia ediyorum. Çevresel kaygılarla ilgili üç önemli yaklaşım, bu makalede işaret edilen tarafsızlık-temelli çevre politikası anlayışı ile gerilim oluşturmaktadır. Liberal tarafsızlığa bağlılık, çevresel düzenlemenin bir gerekçelendirmesi olarak derin ekoloji felsefesinden uzaklaşmaya neden olur, tehlike altındaki türlerin kendiliğinden değerine dayanan bir çevre düzenlemesinin gerekçelendirilmesinde dikkatli olmaya zorlar ve yakın gelecekteki çevresel yıkımdan kaçınmak için geniş ve zora dayalı yönetsel otoritenin kullanılması iddialarına şüphe ile bakar.

A. DERİN EKOLOJİNİN YASALLAŞTIRILMASI

Derin ekolojinin dünya görüşü, en azından, bir yönetim düzenlemesine temel oluşturduğu zaman, liberal tarafsızlık ile ilk gerilimi oluşturmaktadır. Derin ekoloji kavramı 1973 yılında Oslo Üniversitesi ilk felsefe profesörü Arne Naess tarafından icat edilmiştir. Derin ekoloji, çevreciliğin amaç ve hedeflerinde alternatif bir görüşe işaret etmeye başlamıştır. Derin ekoloji, “çevre problemlerine sınırlı sığ yaklaşımların ötesine geçilmesini savunmakta ve kapsamlı dini ve felsefi dünya görüşünü bir araya getirmek için çaba göstermektedir”.⁴⁵ Derin ekolojinin bir çok inancının arasında, insanın dışındaki yaşamın kendinden (sahip olduğu) değeri(ni) fark etmek ihtiyacı ve bugünkü “ideolojik yapılar”ımızdaki çevre üzerinde yıkıcı etkileri sona erdirecek değişiklikler için duyulan gereksinimi de içeren bazılarını Naess, derin ekoloji hareketinin temeli olarak tanımlamıştır.⁴⁶ Bu bağlamda derin ekoloji, çevresel problemlerin, büyük ölçüde batılı liberal düşünceden kaynaklandığını iddia eden diğerleri ile aynı düşünceyi dile getirmektedir.⁴⁷

Derin ekoloji hareketi bugünlerde, her ne kadar hepsi birbiri ile bağlantılı olmasa da, oldukça geniş bir bakış açısını içinde barındırmaktadır. Bununla birlikte, önemli tema, doğa hakkındaki insan-merkezli düşüncenin yerine doğa hakkında metafizik düşüncenin ve iyi yaşamla ilgili ekolojik olarak güçlü bir hayalin yerleştirilmesidir.⁴⁸ Diğerleri gibi, derin ekolojistler de yaşamın çok karmaşık, çok aşırı tüketim ve nüfus büyümesinin çok fazla olmaya başladığına inanmaktadır. Derin ekoloji hareketi yeni ortaya çıkıyor ve sosyal değişim için kapsamlı bir program getirememiş olsa da; derin ekolojistler tarafından öngörülen ekolojik olarak uygun toplum tipi, boyun eğmenin, sıkı kontrolün ve belki de baskı altında tutmanın bir biçimi olarak kendini göstermektedir.⁴⁹

Bir yönetim, derin ekolojinin iyi yaşam hayaline göre hareket ederse, kendisini liberal tarafsızlıkla uzlaşmaz bulacaktır. Derin ekolojistler, [...] motosiklet tutkunları ile kuş seyredenler arasında tarafsız olmayı söyleyemez. Derin ekoloji toplumdaki herkesin yaşam biçimlerinin doğayla uyumlu olması için değiştirilmesini öğütler. Bununla birlikte, Dworkin’in önerdiği gibi liberal tarafsızlık, çevre politikasının “gerçekten fedakarlık yapmaya değer yaşamın ne olduğu konusunda daha üstün bir anlayışa sahip” daha basit daha doğal yaşamı kollayan inancına dayalı olarak gerekçelendirilmesine izin vermez.⁵⁰

Liberal çevre politikası, şüphesiz, derin ekolojistlerin ve diğerlerinin daha basit ve daha doğal yaşama biçimlerini tercih etmelerini kabul eder. Hatta, bireylerin doğal iyi yaşam hayallerini gerçekleştirmek için ihtiyaç duyabilecekleri yabani tabiat alanları gibi kaynakların korunması için olanak bile sağlar. Bununla birlikte, çevre politikasını gerekçelendirmede derin ekolojistlerin iyi yaşam hayallerinin seçilmesi, gerekçelendirmenin tarafsız olacağı ilkesini zedeleyebilir. Derin ekolojiye dayalı politikalar ve yasalar, potansiyel olarak, oldukça önemli taraflı etkiler yaratabilir, alternatif iyi yaşam biçimlerine sahip bireylerin kaynaklara ulaşmasını sınırlandırabilir.

B. TÜRLERİN KENDİLİĞİNDEN DEĞERİ (OLDUĞU DÜŞÜNCE)NE DAYALI DÜZENLEME YAPILMASI

Liberal tarafsızlık ilkesiyle ikinci gerilim, bireylerle bitki ve hayvan türleri arasındaki karşıtlıklardan ortaya çıkar. Tehlike altındaki türlerin korunması, daha önce de işaret edildiği gibi, tartışmaya açık bir şekilde, insanlara yönelmiş zararların engellenmesi temelinde gerekçelendirilebilir. Tehlike altındaki türlerin korunması için başka bir gerekçe de bitki ve hayvanların kendiliğinden değeri olduğu düşüncesi üzerine oturtulmaktadır.⁵¹ Akademisyenler,

bu kendiliğinden değere, yaşama hayran kalma, biyotik topluluklardaki farklılıklara duyulan ihtiyaç ya da belki bitki ve hayvanların sahip olduğu estetik sezginin bilinmesi (gibi) çeşitli temellerde tartışılmasında oldukça fazla ilgi göstermişlerdir. Oysa türlerin *ne kadar* değeri hak ettiğinin ya da türlerin korunmasını amaçlayan yönetim düzenlemelerinin gerekçelendirilmesinde türlerin kendiliğinden değerindeki farklılığın ne olduğunun belirlenmesine daha az ilgi gösterilmiştir. Türler kendiliğinden değere sahip olsa da, bu değer bireysel insan yaşamlarına yönetimin müdahale etmesi için yeterli bir temel oluşturup-oluşturamayacağı bir kimseyi çok şaşırtabilir.

Bazı iyi yaşam anlayışlarına dayanmadığı sürece, türlerin sahip oldukları kendiliğinden değerinin yönetim düzenlemesi için gerekçelendirilmesi, zorunlu olarak, tarafsızlığın gereklilikleri ile çatışacağı anlamına gelmez. Liberaller bazen doğru ile iyi arasında bir ayrıma başvururlar.⁵² Bu politikalar taraflı etkilere sahip olabilmekle birlikte, neyin iyi olduğu her hangi bir fikirden farklı olarak, neyin doğru olduğu fikrine dayanırsa tarafsız olabilir.⁵³ Doğru ile iyi arasında bir ayrımın varsayılması gösterilebilirse, liberal tarafsızlık, hatta, hayvanların korunması amacıyla olduğu zaman bile, neyin doğru olduğu düşüncesine dayalı insan eylemlerinin yönetim tarafından düzenlenmesini engellemeye gerek duymaz. Örneğin H. L. A. Hart, hayvanlara zulmün cezai olarak yasaklanmasının ahlaki erdemle ya da iyi yaşam temellerinde gerekçelendirilmesine gerek olmadığını, ancak, verilen acının engellenmesi –ya da, diğer bir ifadeyle, diğer sezgi sahibi varlıklara doğru bir şekilde muamele edilmesi- temelinde gerekçelendirilemeyeceğini iddia etmiştir.⁵⁴

Tehlike altındaki türlerin kendiliğinden değerinin korunması, zorunlu olarak, doğrudan doğruya hayvanlara yönelen zulmün yasaklanmasının nedenlerinden kaynaklanmaz. Her şeyden önce tehlike altındaki türlerin çoğu acıyı deneyim etmeyen bitkilerdir. Ayrıca, tehlike altındaki türlerin kendiliğinden değeri hakkındaki iddialar bir bütün olarak türler düzeyini amaçlamaktadır ve türlerin özelliğini taşıyan türler acıyı tatmamaktadır. Sezgili yaratıklara muamele etmek için doğru şekilde gerekçelendirme, sonuç olarak, tehlike altındaki türlerin korunması için genel bir gerekçelendirme olarak kullanılamaz. İyi bir hayalden daha çok, doğru bir hayalden kaynaklanan türlerin kendiliğinden değerinin korunması sonucuna varmadan önce başka nedenlere ihtiyaç vardır.

Türlerin kendiliğinden değeri (olduğunun) varsayılması, tehlike altındaki türlerin korunmasında yönetim düzenlemesi için tarafsız bir gerekçelendirme imkanı verebiliyor olmasına rağmen; bu değerli oluş, hala, insan varlığının yaşamlarında oldukça önemli müdahalelere gerekçe oluşturmak için yeterli olmayabilir. Liberalizm temelde bitki ve hayvan türleri ile değil, tek tek insanların yaşamlarıyla ilgilenir. Liberal tarafsızlık, yönetimlerin insanların yaşamları üzerinde sahip olabildikleri sınırlandırıcı etkilerin fark edilmesi ve bireylere kendi yaşam tercihlerini takip etmek için özgür bırakıldıkları zaman saygıdeğer ve eşit olarak muamele edilir inancından kaynaklanmaktadır.⁵⁵

Yönetimler, tehlike altındaki türlerin korunması için tarafsız gerekçelendirmeler sağlayabildikleri zaman bile; bu tür gerekçelendirmeler, türlerin korunması adına yapılan bütün hükümet etkinlikleri için yeterli olacağı anlamına gelmez.⁵⁶ Tehlike altındaki türler için yönetimin sponsorluğundaki araştırma ve eğitim programları bireysel yaşamlar üzerinde oldukça az etki yapabilir ve kolaylıkla liberal temellerde gerekçelendirilebilir. Tek tek insan yaşamları üzerinde daha fazla sınırlandırıcı etkileri olan diğer eylemleri gerekçelendirmek daha da zordur. Eğer tek seçenek bir bitki ya da hayvan türünün kendiliğinden değerinin korunması ile tek tek insan yaşamlarına taraflı sert müdahalelerden kaçınılması arasında ise; liberal teori, insanların korunmasından yana tavır alır.

Zor tercihler insan ve türler arasında bir tercih şeklinde kendini gösterirse, liberal tarafsızlık ilk olarak insanın korunmasına ihtiyaç olduğuna işaret eder. Tabii ki bu, tarafsızlığa bağlılığın, tehlike altındaki türlerin ve onların yaşam ortamlarını koruma için bütün ciddi çabaları, bu çabalar bireyler tarafından büyük fedakarlıkları gerektirecek olabilir, yok saymak demek değildir. Aksine, insanlar ve türler arasında böyle zor tercihlerin olduğu durularda, insanların kendi yaşam biçimlerin için saygıyı ve en azından yönetimin eylemlerinden kaynaklanan fedakarlıkların telafisi için alternatif kaynakların sağlanmasını hak ettikleri ileri sürülebilir.

C. ÇEVRESEL FELAKETİN ENGELLENMESİ

Liberal tarafsızlık ilkesi ile çevre politikası arasındaki üçüncü gerilim, güçlü ve zor içeren tedbirler yoluyla çevresel kötü gidişin engellenmesi önerilerden kaynaklanmaktadır. Bazılarına göre, dünyanın karşılaştığı en önemli sorun, nüfusun büyümesidir. Dünyanın nüfusu büyüdükçe, yeryüzündeki kaynaklara olan talep artacaktır. Her ne kadar tarım ve teknolojiye ilerlemeler, bazı ülkelerdeki yüksek nüfusun oldukça uzun bir süre kontrol altında tutmayı sağlamış olsa da; dünya (nüfusu), tamamen, dünyanın sınır(lılık)larına ulaşıyor olabilir.⁵⁷ Nüfus büyümesi, teknolojik ilerlemeleri aşabilir ve eğer biz böyle bir noktaya ulaşırsak, on milyonlarca insan açlıktan ve hastalıktan dolayı ölebilir. Dünya, sonuçta, en kötü durumdaki manzara (dikkate alındığında), insan türlerinin devam eden varlığını tehdit eden bir çevresel yıkımla karşılaşabilir.

Artan nüfus büyümesine rağmen, liberal bir yönetimin çevresel bir yıkımı önlemek için üreme kararların düzenlenmesinde gerekçesi olacak mıdır? Liberal teorisyenler, üremeyi ve cinselliği yönetim müdahalesinden uzak olması gereken sorunlar olarak görmektedirler.⁵⁸ Üreyle ilgili değerler, her şeyden önce, bir çok bireyin iyi yaşam anlayışını biçimlendirmektedir. Liberaller, eğer devlet, nüfus büyümesinin olmadığı durumda, evlenme imkanını sınırlar, evlilik dışı cinsel ilişkiye karşı cezai yaptırımlar çıkarmaya başlar ya da kadınları çocuklarını aldirmaya zorlarsa, hiç şüphesiz karşı çıkarlar. Bununla birlikte, müdahale etmeyen yönetimin liberal fikirleri bir bağlamda ve insan neslinin tehdit altında olduğu bir felaket bağlamının içinde değerlendirildiğinde, üreme tercihi elbette düzenlenebilir. Liberal teori, her şeyden önce, bir intihar sözleşmesi değildir. Hatta Mill, “aileyi destekleyebilmek için “aşırı nüfuslu” ülkelerde evliliğin sınırlandırılmasının gerekçelendirilebileceğini kabul etmiştir.⁵⁹ Liberal teori için bireyleri yalnızca açlık ve hastalık belasından kurtarmak için yönetim müdahalelerinden korumak anlamsız olabilir.

Liberallerin soyut olarak, belli şartlar altında, üreme kişisel olsa da, yönetim düzenlemesi sorunlarını destekleyebileceğinin kabulü, dünyanın belirli gerçek çevre problemleri ile nasıl ilgileneceği hakkındaki soru(n)ları halleder. Birçok çevresel sorun, nüfus büyümesinin gösterdiği kaynaklanan küresel kaynak sınırlılıklarındaki türden potansiyeli taşır: Yıkıcı zararın düşük ya da bilinmeyen olasılıkları. Küresel ısınma ve nükleer sızıntı gibi çeşitli sorunların, genellikle, küçük ve bilinmeyen istatistiksel olan ihtimalleri vardır. Ancak, eğer olurlarsa, yıkıcı sonuçları vardır.

Diğer taraftan, çevresel yıkımdan korunmak için yönetimlerin almaları gereken önlemler, bireylerin iyi yaşam hayallerini gerçekleştirme kabiliyetlerini engelleyerek, onların yaşamları üzerinde ciddi bir tehdit oluşturabilir. Anlaşılması zor bir düşmanlık ve birbiri ile ilişkili çevresel tehlikelerle dolu bir dünyada insan yaşamı, yönetimlerin insanlara koyun (sürü) gibi muamele etmesini gerektirmeyeceği açıktır.⁶⁰ Örneğin, William Olphus, çevresel kılığın, sonuçta, liberal demokrasilerin temelini zayıflatacağını ve Hobbesyen teknokratik eliti tarafından yönetilen yönetimi zorunlu kıldığını ileri sürmektedir.⁶¹ Sürdürülebilir bir toplum, tahmin edileceği gibi, bireylerin ekolojik olarak sağlam yöntemler içinde yaşamak (ve düşünmek) için zorlandığı,

oldukça fazla kontrole gereksinim duyan bir toplumdur. Eğer sonuçlar çevre için yıkıcı olursa, liberal tarafsızlığın yok olma potansiyeli, aynı ölçüde, şiddetli olabilir.

Çevresel felaketlerin tehlikelerine ne zaman ve nasıl cevap verileceğine karar verilmesi iki ayrı sorunu ortaya çıkarmaktadır: Yönetim, neyin gerçek yıkıcı tehlikeye neden olduğuna cevap vermeyerek riske mi girmelidir? Yoksa yönetim, felaketin belirsiz tehlikesinin sona ermesi için bireysel yaşam tercihlerine müdahale etmeyi mi seçmelidir? Her iki eylem ya da eylemsizlikte de hata yapma tehlikesi vardır ve tarafsızlık böyle bir açmaz durum için önceden belirlenmiş bir çözümü sunamaz. Belirli tehlikelere ve bu tehlikeleri saran belirsizliğin derecesine bağlı olarak tarafsızlık belki eylem ya da eylemsizliğe yönelebilecek bir politikaya, her iki durumda da hata yapmanın belirli tehlikelerini kabul ederek, izin verebilir. Nihayet, bireylerin yönetim tarafından kötüye kullanılmasıyla ilgili liberalizmin temel sorunu, çevresel felaketlerden daha çok, yönetsel eylemin bireyler üzerinde oldukça önemli ve eşitsiz bir şekilde rahatsızlık vereceği zaman, daha az yönetsel eylem yönünde hata yapılması liberal tarafsızlık ile daha uygun olabileceğini ileri sürmesidir. Çoğunlukla belirsizlik altında alınabilecek kararlarda yer alan düşüncelerin karışımına liberalizm, yönetimin görelî olarak belirsiz felaketlerin engellenmesi umudu içinde bireylerin üzerinde görelî olarak belirsiz sınırlamalar koyabilecek eylemlerin yönetimce alınmasından önce, tatmin olmak için farklı bir görev eklemektedir.

Mill'in gözlemediği gibi, zararları engellemek için yönetimin gücü, kolay bir şekilde kötüye kullanılabilir.⁶² Ölüm peygamberleri, genellikle, olacaktır ve kendi yurttaşlarına baskı uygulanması üzerine dayanan bir yönetim, genellikle, dünyanın sonu hakkındaki korkuları sömürebilir. Gelecekteki felaketleri engellemek için görünürdeki çabalar yoluyla bir yönetim, şimdi, bireylere oldukça fazla zarar verebilir. Tarafsızlık ilkesinin temelini oluşturan bireye ilgi, bireyler üzerinde zora dayalı yönetim kontrollerini empoze etmeden önce, yönetimlerin, beklenen felaketin açık deliline sahip olması gerektiğini ileri sürmektedir.

Yönetim tarafından yapılan sıkı denetim ve baskı taktiklerin, sonuçta, gereksiz ya da hatta verimsiz olabileceğinin gösterilebileceğini hatırdâ tutmak oldukça önemlidir. İstenmeyen ve umulmayan felaketler, yönetimin çevresel bir felaketi engellemek için kabul ettiği birçok önlemden kaynaklanabilir. Sıkı yönetim kontrolü sisteminden kaynaklanan bazı tehlikelerden kaçınılması, bireyleri tamamen başka tehlikelere yatkın hale getirebilir. Sürdürülebilirlik ilkesi etrafından örgütlenen sıkı bir denetim altında tutulmuş teknokratik toplum, sezgisel olarak daha uygun görülebilmesine rağmen, aynı şekilde böyle bir toplum, doğal afetlere ya da çevresel şartlardaki değişimlere esnek bir şekilde daha az tepki gösterebilir. Sonuçta, gelecekle ilgili büyük belirsizlik dikkate alındığında, esneklik, bireysel özgürlüğe bağlılık, gerçekten bireysel yaşam tercihlerini korumak için olduğu kadar, çevresel yıkımın engellenmesi için de en iyi yöntemi sağlayabilir.

V. SONUÇ

Çevre politikasının yapısı ve esası bireysel yaşamları etkileyebilir. Anlamalı yaşamları gerçekleştirmek için bireyler tarafından ihtiyaç duyulan kaynaklar, çevre politikasıyla ilişkili olabilir. Çünkü böyle bir politika, gerçekten, ne tür doğal kaynakların, kimler tarafından ve nasıl kullanılabileceğini belirler. Çevre politikası bireysel yaşamlar üzerinde ciddi etkiler yaratmak için korku verdiği zaman, liberal teori, böyle bir politikayı değerlendirebilmek ve yeniden şekillendirmek için bir merceğe sunar.

Liberal tarafsızlık ilkesi, yönetim kararlarının, yarışan iyi yaşam anlayışları yönünden, tarafsız kalmasını gerektirir. Çevre politikalarının çoğu, başkalarına zarar verilmesinin

engellenmesi isteğinde olduğu gibi, tarafsızlık temelinde gerekçelendirilebilmesine rağmen; bu durum, yönetimin, çevreyi koruma adına neyi isterse onu yapmak için yetkili olduğu anlamına gelmez. Zarar, çevresel düzenleme için zorunlu, ancak, yeterli bir şart değildir. Çünkü, zararı önlemek için bile olsa düzenlemeler daha fazla zarar neden olabilir ya da potansiyel olarak daha ciddi yollarla bireysel özgürlüğü sınırlandırabilir.

Bu makalede tartıştığım gibi, liberal teori, çevre politikası konusunda katiyen sessizdir. Liberal tarafsızlık, uygulamada çevre politikasının tam bir tarafsızlığı sağlamasını gerektirir. Tarafsız bir çevre politikası, bireysel yaşamlardaki farklılığı destekleyebilecek oldukça geniş kaynakları sağlamak için, yarışan kaynak kullanımlarını uzlaştırmayı hedefler. Bu makale, ayrıca, liberal tarafsızlığa bağlı bir çevre politikası için, en azından, üç sınır(lılığ)ın var olduğunu ileri sürmüştür. Birincisi, bazı iyi yaşam anlayışlarına diğerleri aleyhine üstünlük sağlayabilecek derin ekolojiye dayalı düzenleme ve sonuç olarak böyle bir düzenlemenin liberal tarafsızlıkla uzlaşmaz olmasıdır. İkincisi, tehlike altındaki türlerin kendiliğinden değerinin, bireysel yaşamlar üzerinde oldukça önemli taraflı etkiye sahip politikalar için yetersiz bir temel olmasıdır. Üçüncüsü, bazı çevre sorunları potansiyel olarak yıkıcı olsa da, tarafsız bir çevre politikası, bireysel yaşamlara sert yönetim müdahalelerini gerekçelendirmek için yakın gelecekteki yıkımın güçlü delilini gerekli kılmaktadır.

Bu üç sınır(lılık), açıkça, çevre politikalarına, teknolojiye, bilimsel değerlendirmedeki ve bireysel ihtiyaçlardaki değişikliklere uyabilmesi için, hala, oldukça geniş bir alan bırakmaktadır. Hatta, uyum sağlama, uzlaşma ve orta yolu bulma kabiliyeti tarafsız bir çevre politikasının temelini işaret eder. Çünkü liberalizm, tam olarak, bireysel yaşam anlayışlarındaki farklılığa saygı duyar, hatta bu farklılığı destekler. Liberalizm, ayrıca, çeşitli yaşam seçimlerini sürdüren doğal kaynaklardaki farklılığı koruyan bir çevre politikasını destekler.

NOTLAR

- * Cary Coglianese, "Implications of Liberal Neutrality for Environmental Policy," *Environmental Ethics* Vol. 20, No. 1 (Spring 1998): 41-59.
- ** Harvard Üniversitesi, John F Kennedy Yönetim Okulu, Cambridge, MA 02138. Coglianese, bu makalenin ilk şekli üzerine yorumlarından dolayı Don Herzog ve Ken Winston'a minnetardır.
- *** Yazı boyunca birkaç yerde "yazının anlam akışını bozmayan oldukça kısa tercüme edilmiş kelime ya da kelime grupları" üç nokta ile ifade edilmiştir.
- 1 Bu makale boyunca *çevre politikası* deyimini, çevreyi korumak, doğal kaynakları yönetmek ve çevre sağlığına yönelik tehlikeleri azaltmak için tasarlanmış yönetim düzenlemelerini ve programlarını da içine alması için geniş anlamıyla kullanıyorum. Bu terim, hava ve su kirliliğinden iş sağlığı ve güvenliğine, tehlike altındaki türlerden nüfus artışına, gıda katkı maddelerinin güvenliğinden tehlikeli atıkların atılmasına (kadar) değişen konuları (kendisine) hedef olarak seçmiş politikaları içermektedir.
- 2 Mark Sagoff, "Can Environmentalists be Liberals? Jurisprudential Foundations of Environmentalism," *Environmental Law* 16 (1986): 775-96; Mark Sagoff, *The Economy of the Earth* (New York: Cambridge University Press, 1988).
- 3 Sagoff, *The Economy of the Earth*, s.165.
- 4 Ibid., s.166.
- 5 Ibid. Sagoff, "çevre politikasının içeriği, liberalizm için gerekli olan tarafsızlık türüne nadiren uygun olur" sonucuna ulaşmaktadır. Sagoff, ayrıca, sosyal kurumların ya da yapıların tasarımı ile sosyal politikalar ya da bu kurumlar tarafından kabul edilen sosyal programlar arasında ayrım yapar. Sagoff'a göre, "liberal siyasal teori, yalnızca, birincisi ile, diğer bir ifadeyle, sosyal düzenlemelerin temel yapılarıyla ilgilenir" (ibid.). Bu yapılar ve kurumlar "iyi anlayışları arasında tarafsız olması ve bireylere eşit davranması gereken" kurumlardır. Dolaylı olarak, liberaller, sosyal politikalarında belirli iyi anlayışlarını savunabilir. Sagoff, çevre politikasının siyasal ve sosyal yapıları oldukça az etkilediğini, sosyal politika düzeyinde işlev gördüğünü ve sonuç olarak liberal tarafsızlığa işaret etmediğini iddia ediyor şeklinde okunabilir. Bununla birlikte sosyal yapılar ve sosyal politikalar arasındaki ayrım daha çok tehlikenin oluşmasına neden olmaktadır. Eğer bu kavramlar tarafından kabul edilen politikalar tarafsızlığı hiçbir zaman ciddi bir şekilde kabul etmezse, siyasal kurumlardaki tarafsızlık oldukça az olacak demektir. Sagoff, liberal siyasal "program, felsefeye yeteri kadar yatkın olmalıdır. Böylece onun neden 'liberal' olarak adlandırıldığını

-
- anlayabiliriz" (ibid.) dediği zaman; kendisi, bu ayırmadaki zayıflığı ima etmektedir. Bu makalede, siyasal teori olarak liberal tarafsızlığın, gerçekten, çevre politikasına işaret ettiğini iddia ediyorum.
- 6 Bkz. Cecelia Kye, "Environmental Law and the Consumer in the European Union," *Journal of Environmental Law* 7 (1995): 31-54.
- 7 Hem 1970'lerdeki motorlu taşıtların kontrol planları hem de 1990'lardaki piknik yeri düzenlemeleri ABD'nde genel tartışmalara neden olmuştur. Örneğin bkz., James E Krier ve Edmund Ursin, *Pollution and Policy: A Case Essay on California and Federal Experience with Motor Vehicle Air Pollution, 1940-1975* (Berkeley: University of California Press, 1977): s.213-34; Marla Cone, "Barbecue Rule Adopted to Take a Bite out of Smog," *Los Angeles Times*, 6 October 1990.
- 8 Ernest Callenbach, *Ecotopia* (London: Pluto Press, 1978).
- 9 Örneğin bkz., Garrett Hardin, "The Right to Breed," *New York Times*, 6 May 1971.
- 10 Çin politikası, resmi cezai yaptırımlar tarafından desteklenmemesine rağmen, yerel yetkililere dolaylı olarak tanınmış olan hareket sahası, dolaylı olarak bu görevlilere aile planlaması kararları üzerinde baskı yapmalarına izin vermiştir. Bkz. Judith Banister, "The One-Child Family Campaign," in *China's Changing Population* (Stanford, California: Stanford University Press, 1987). Aile büyüklüğünü sınırlayan bu çeşit bir nüfus politikası, çevre politikasının cinsel ilişkilerle ilgili yapacak bir şeyi yoktur şeklindeki Sagoff'un önerisini geçersiz kılmaktadır.
- 11 Liberal ilkelerin çoğu, potansiyel olarak, çevresel sorunlarla ilgili hale gelmektedir. Kamu ve özel alanlar ayrımı ile ilgili sorunlar, özel mülkiyet, sınırlı hükümet, korumacılık, liberalizm ile çevre politikası arasındaki bağlantının kapsamlı bir incelemesinde bulunabilir. Bu makale, liberal tarafsızlık tartışmasına bağlı kaldığı için, liberalizm ile çevre politikası arasındaki bağlantının yalnızca bir yönünü dikkate almaktadır.
- 12 John Stuart Mill, *On Liberty*, ed. Gertrude Himmelfarb (London: Penguin, 1974), s.68. Mill'den yapılan birebir alıntıların bir kısmının tercümesinde şu yayından yararlanılmıştır: J. Stuart Mill, Özgürlük Üstüne, Çev. Alime Ertan (İstanbul: Belge Yayınları, 2000).
- 13 Ibid., s.71.
- 14 Bruce A. Ackerman, *Social Justice in the Liberal State* (New Haven: Yale University Press, 1980).
- 15 Ronald Dworkin, "Liberalism," in *A Matter of Principle* (Cambridge: Harvard University Press, 1985) (hereafter Dworkin, "Liberalism"); Ronald Dworkin, "What Liberalism isn't," *New York Review of Books*, 20 January 1983.
- 16 Dworkin, "Liberalism," s.191.
- 17 Ibid.
- 18 Don Herzog, liberal tarafsızlığı anlamının alternatif bir yöntemi üzerinde durmaktadır: "Devlet, dikkatlerini aşırı siyasal değerlendirmelerin merkezi olmaktan uzaklaştırmalıdır. Liberal devlet, din hakkında, cinsiyet, para, mutluluk hakkında, televizyonun uzun süredir devam eden zararları hakkında sessizdir. ... [Bu sessizlik], en iyi, bütün sosyal farklılaşmayı saran seçici unutkanlık olarak anlaşılır." Don Herzog, *Happy Slaves* (Chicago: University of Chicago Press, 1989): 172. Bu görüşe göre, yönetsel kapasite içinde eylemde bulunurken, devlet yetkilileri, diyelim ki kiliseye giden, ebeveyn, çevreci ve bunlara benzer sahip olabildikleri belirli rollerini "unutmalı"dır. Yönetimin kararları yalnızca "bağlamsal olarak tanımlandığında uygun olan düşüncelere" (ibid., s.166) dayalı olmalıdır.
- 19 Örneğin bkz. Dworkin, "Liberalism," s.191.
- 20 Bkz. Jeremy Waldron, "Legislation and Moral Neutrality," in *Liberal Neutrality*, ed. Robert E. Goodin and Andrew Reeve (New York: Routledge, 1989): 61, 66-68.
- 21 Mill'in ifadelerinde "bu ilke, insanları birey ya da toplu olarak, aralarından herhangi birisinin hareket serbestliğine müdahalelerine izin veren biricik gayenin 'öz varlığını koruma' olduğudur. Uygur bir topluluğun herhangi bir üyesi üzerinde, onun arzusuna rağmen kuvvetin haklı olarak kullanılabileceği tek amacın, başkalarına gelecek olan zararı önlemek olduğudur". Mill, *On Liberty*, s.68.
- 22 Mill'in ileri sürdüğü gibi, "herhangi bir bireyin davranışında topluma karşı sorumlu olabileceği kısım, o hareketin başkalarını ilgilendiren kısmıdır. Yalnız kendisini ilgilendiren kısmında, onun bağımsızlığı, hak olarak mutlaktır. Kendisi üzerinde, bizzat kendi vücudu ve beyni üzerinde, birey, başına buyruktur". (ibid., s.68-69).
- 23 Ibid., s.165-66.
- 24 Rawls'in ana mallar tartışması, bu tür bir gerekçelendirmenin ilginç bir örneğidir. John Rawls, *A Theory of Justice* (Cambridge: Harvard University Press, 1971), s.90-95.
- 25 Mill'in iddia ettiği gibi, "o hiç düşünülmemelidir. Çünkü başkalarının çıkarlarına zarar verme olasılığının tek başına toplumun müdahalesini haklı gösterebileceğini, bundan dolayı böyle bir müdahaleyi her zaman haklı kıldığını hiçbir zaman düşünmemek gerekir". Mill, *On Liberty*, s.163.
- 26 Karşılaştırmak için, ibid., s.164-65.
- 27 John Locke, *Second Treatise of Government*, ed. C. B. MacPherson (Indianapolis: Hacken Publishing, 1980), 2. Bölüm, 7. Paragraf, s.9.
- 28 Mill, *On Liberty*, s.149.
- 29 Thomas Hobbes, *Leviathan*, ed. Michael Oakeshott (New York: Macmillan, 1962), s.120.

-
- ³⁰ Bu etkiye işaret eden, en belagatlı ifadelerden birisi, Edward O. Wilson, *The Diversity of Life* (Cambridge: Harvard University Press, 1992), s.346-48 arasında bulunabilir.
- ³¹ ABD'ndeki tehlike altındaki ve nesli tükenmiş türler üzerine tarihsel bir bakış açısı için bkz. Steven I. Yaffee, *Prohibitive Policy: Implementing the Federal Endangered Species Act* (Cambridge: MIT Press, 1982), s.19-31.
- ³² Ulaşılabilir ve özet açıklamalar için bkz. Malcolm Gladwell, "Measuring Chemicals' Dangers: Too Much Guesswork?" *Washington Post*, 26 March 1990, s.A3; Bruce N. Ames ve Lois Swirsky Gold, "Environmental Pollution and Cancer: Some Misconceptions," in Kenneth Foster, David E. Berstein ve Peter W. Huber, *Phantom Risk: Scientific Inference and the Law* (Cambridge: MIT Press, 1993).
- ³³ Genel olarak bkz. Michael Schwarz and Michael Thompson, *Divided We Stand: Redefining Politics, Technology, and Social Choice* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1990).
- ³⁴ Böyle örnekler, maalesef, varsayımaya dayanmamaktadır.
- ³⁵ Taraflı etkilerin olduğu durumlarda, genel olarak, tarafsız gerekçelendirmelerin zayıflığı ve yetersizliği, ayrıca, gerekçenin dayandığı gizli neden hakkındaki bir şüpheyi yansıtır. Taraflı etkiler sınırlandırıcı olursa ve özellikle karar vericiler onlar hakkında ilgisiz gözükürse, gerçekte, gizli motivasyonun tarafsız olmadığını düşünmeye hakkımız olabilir.
- ³⁶ Mill, *On Liberty*, s.165.
- ³⁷ Zararlı ile, bireysel yaşamlar üzerine etkileri kastediyorum. Bu anlamda zararlı, gerçekten tehlikeyi artırıcı düşürmeyi amaçlayan belirli çevre politikalarında, yapılan bazı tartışmalarda olduğu gibi, etkin olmayan ya da verimsiz politikadan ayırt edilebilir. Karşılaştırma için bkz. Cass Sunstein, *After the Rights Revolution: Reconceiving the Regulatory State* (Cambridge: Harvard University Press, 1990), s.106. Zararlı, ayrıca, büyük anonim şirketler ya da benzerleri (qua) üzerinde etkilere sahip politikalarından ayırt edilebilir. Karşılaştırma için bkz. Mill, *On Liberty*, s.164-65. (Bireysel özgürlüğün korunmasını serbest ticaret politikasından ayırmaktadır.) Çevre politikasının verimsiz ya da örgütsel etkileri, bireysel yaşamlar üzerinde aynı şekilde görülebilir etkilerin sahip olduğu genişliği kastettiğin bağlamda zararlı olabilecektir. Örneğin, kerestecilik faaliyetleri üzerindeki tümünden bir yasaklama, etkinin kereste şirketlerinin çalışanları olan birçok bireyin üzerinde oldukça önemli etkilere sahip olabilir. Yalnız böyle bir yasaklamanın bireysel yaşamlar üzerindeki (iş kaybı ve değişen yaşam biçimi yönünden) sahip olduğu etkiler, unutulmamalıdır. Çünkü yasak, biçimsel olarak, yalnızca kereste şirketleri ve onların çalışanları kapsamaktadır.
- ³⁸ Joel Feinberg, *The Moral Limits of the Criminal Law: Harm to Others*, vol. 1 (New York, Oxford University Press, 1984), s.227.
- ³⁹ Feinberg, liberalizmin, hala bazı durumlarda yeteri kadar önem verilmeyen yönetim eylemleriyle hem engellenen hem de bu eylemlerin neden olduğu zararların dikkate alınmasını talep ettiğine işaret etmektedir. Örneğin Julia Meaton ve David Morrice, bugünlerde, "otomobil kullanımının orta vadede olabildiği ihtimali olan tüm bir yasaklanması", böyle bir yasaklama tarafından bireysel yaşamlardaki zararlar dikkate alınmadan "gerekçelendirilebilir" sonucuna varmaktadır. Julia Meaton ve David Morrice, "The Ethics and Politics of Private Automobile Use," *Environmental Ethics* 18 (1996): 39-54.
- ⁴⁰ Örneğin ABD yasasında tanımlandığı gibi, çok kullanımlı "Amerikalıların ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayacak bir bileşimde" ve "çeşitli kaynakların uyumlu ve tutarlı yönetimi" (şeklinde) kaynakların kullanılması anlamına gelmektedir. *Multiple-Use Sustained-Yield Act of 1960*, U.S. Code, vol. 16, bölüm 531 (1996).
- ⁴¹ Tarafsız bir çevre politikasının neyi gerektirdiği konusundaki fikrim, bazı özgün durumlarda ya da bazı bilinen temelleri araştırmada bireylerin, kaynak kullanımlarında umdukları karşıtlıkları uzlaştırmayı kabul edebilecek bir sonuç şeklinde Rawlsian terimler için düşünülebilir. Karşılaştırma için bkz. Rawls, *A Theory of Justice*. Liberallerin bu bağlamda tarafsızlığı anlaması, örneğin, keresteci ile uzun mesafe yürüyüşü seven arasındaki kaynak karşıtlığında yönetimin hem keresteci hem de uzun mesafe yürüyüşü seven arasında uzlaşmayı elde edebilecek bir politikayı kabul etmesini bekleyeceklerdir. Böyle bir sürecin sonucu (özellikle bilgisizliğin bir maskesi olarak yapıldığında) bütün işlere izin vermek için yeterli kaynak farklılığının korunmasının mümkün olması olabilir. Metinde savunduğum gibi sonuç, aynı zamanda, Dworkin'in ifade ettiği anlamdaki tarafsızlığın dışında ortaya çıkmaktadır.
- ⁴² Karşılaştırma için bkz. Ronald Dworkin, "Why Liberals Should Believe in Equality," *New York Review of Books*, 3 February 1993, s.32-34.
- ⁴³ Karşılaştırma için bkz. ibid., s.35.
- ⁴⁴ 2-5. notlar ile devam eden bölüme bakınız.
- ⁴⁵ Bill Devall ve George Sessions, *Deep Ecology: Living as if Nature Mattered* (Salt Lake City, Utah: G. M. Smith, 1985), s.65.
- ⁴⁶ Arne Naess, "A Defence of the Deep Ecology Movement," *Environmental Ethics* 6 (1984): 265.
- ⁴⁷ Örneğin bkz. Lynn White, Jr., "The Historical Roots of Our Ecologic Crisis," *Science* 155 (1967): 1203; Matthew Cahn, *Environmental Deceptions: The Tension Between Liberalism and Environmental Policymaking in the United States* (Albany: State University of New York Press, 1995). Karşıt bir görüş için bkz. Yi-Fu Tuan, "Our Treatment of the Environment in Ideal and Actuality," *American Scientist* 58 (1970): 244.
- ⁴⁸ Örneğin Andrew Dodson, "ne muhafazakarlar ne de çevreciler, iyi yaşamın bizim bugün yöneldiğimiz yaşamdan çok farklı olduğuna inanırlar. Ancak, siyasal (örneğin derin) ekolojistler daha kesin bir şekilde buna inanırlar. ... Ekolojizm, basitçe, diğer siyasal ideolojilere sıkı sıkıya bağlı bir şekilde anlaşılmalıdır. -O kendi doğrultusunda bir siyasal ideolojidir" diye yazmıştır. Andrew Dodson, *Green Political Thought* (London: Unwin Hyman, 1990), s.3.
- ⁴⁹ Dodson'a göre, "yeşil siyaset bireyselliğe ya da dehalara çok az önem vermiştir. Bir kimse ... romantiklerin bu şekildeki sevilen uyumsuzluğu, yeşil topluluklarda hoş bir kit mal olabileceğine şüpheyle bakar" (ibid., s.10). Theodore Rozak, benzer bir noktaya işaret

etmiştir: "Savurgan tüketimle ilgilenmesinde çevresel hareketin stratejisi, genellikle, baskı altında tutma olmuştur. Fanatik ekolojistler, çoğu kez, doktriner hoşgörüsüzlükle birlikte insani zayıflığımızda ciddi bir şekilde kusur arar olmuşlar, çevre politikası yoluyla kendini beğenmiş münzevi yaşamı, fark edilmeyi istemeyen eski geleneksel bireysel erdeme sahip, tüketicilik ile kişisel olgunluk arasındaki bağlantıyı dikkate almama çabası vardır." Theodore Rozak, "The Neon Telephone," *Michigan Quarterly Review* 30 (1991): 295, 300.

- ⁵⁰ Dworkin, "Liberalism," s.202.
- ⁵¹ Örneğin, Nryan Norton, ed., *The Preservation of Species* (Princeton: Princeton University Press, 1986)'daki seçme denemelere bakılabilir.
- ⁵² Bkz. Rawls, *A Theory of Justice*, s.446-52; John Rawls, *Political Liberalism* (New York: Columbia University Press, 1993), s.173-211.
- ⁵³ Tabii ki, en önemli sorun, bir kimse, neyin iyi olduğuyla ilgili birisinin düşündüğünden farklı bir şeyden kaynaklanan neyin doğru olduğu hakkında nasıl bir karar vereceğidir.
- ⁵⁴ H. L. A. Hart, *Law, Liberty, and Morality* (Stanford: Stanford University Press, 1963), s.34.
- ⁵⁵ Liberalizmin, hükümetin baskılarından bireylerin korunması üzerine kurulduğu şeklindeki bir tartışma için bkz. Judith N. Shklar, "The Liberalism of Fear," in Nancy L. Rosenblum, ed., *Liberalism and the Moral Life* (Cambridge: Harvard University Press, 1989), s.21-38.
- ⁵⁶ Tehlike altındaki türlerin düzenlenmesinin, genellikle, (dolaylı olarak) zarar temelleri üzerinde gerekçelendirilebildiği dikkate alındığında; eylemde bulunmak için yönetimin talepleri, yalnızca, türlerin kendiliğinden değerini korumak temelinde gerekçelendirilmesi hiçbir zaman bir örnek olmayabilir. Bununla birlikte, bu bağlamdaki zarar-temelli iddianın doyurucu olmayan ve genel doğasından dolayı, liberal tarafsızlığın temelini oluşturan ilkeler daima dikkatli olmayı gerektirecektir.
- ⁵⁷ Bu etkinin en dikkate değer analizi Donella H. Meadows, Dennis L. Meadows, Joergen Randers ve William W. Behren, *The Limits to Growth* (New York: Universe Books, 1972)'de bulunabilir.
- ⁵⁸ Örneğin bkz. Hart, *Law, Liberty, and Morality*.
- ⁵⁹ Mill, *On Liberty*, s.179. Mill'in tahıl satıcıları örneği, farklı bağlamda, liberallerin, davranışın zarara neden olup-olmamasına bağlı olarak, bireysel davranışlar üzerinde yönetim kontrolünün kabulünde esnek olabileceğini göstermektedir: "Tahıl satıcıları, yoksulları açlıktan öldüren kimselerdir ya da özel mülkiyet bir soygunculuktur gibi düşüncelere, salt basında yayınlandıkları sürece dokunulmamalıdır; fakat, bunlar bir tacirin evinin önünde toplanan galeyana gelmiş bir gruba söylev şeklinde ya da aynı kalabalık içinde bir pankart halinde dolaştırılırsa haklı olarak cezaya uğrayabilir." (ibid., s.119).
- ⁶⁰ Karşılaştırma için bkz. ibid., s.133.
- ⁶¹ William Olphus, *Ecology and the Politics of Scarcity* (San Francisco: W. H. Freeman, 1977).
- ⁶² 36. not ve devam eden bölüme bakınız.